

ReMiBar

– fria vandringvägar i vattendrag

REMIBAR - fria vandringsvägar i vattendrag

I Norrbotten och Västerbotten pågår projektet Remibar vars mål är att åtgärda vandringshinder för fisk och andra vattenlevande djur. Åtgärderna ska genomföras i fem huvudvattenområden; tre av vattenområdena ligger i Norrbotten; Råneälven, Varjisån och Ängesån och två finns i Västerbotten; Lögdeälven och Sävarån.

I Norrbotten kommer åtgärder att utföras i 24 objekt inom Ängesåns avrinningsområde, 49 objekt i Råneälven och 47 objekt i Varjisån. De flesta insatser i Norrbotten är byte av fellagda vägtrummor som i dagsläget utgör vandringshinder. I Västerbotten planeras inom Sävaråns avrinningsområde åtgärd av 75 vägtrummor. Inom Lögdeälvens avrinningsområde kommer 66 vägtrummor och 13 dammar att åtgärdas.

Totalt kommer projektet att förbättra vandringsvägarna för fisk och andra vattenlevande djur på 304 platser i Norrbotten och Västerbotten. Utterpassager kommer också att byggas vid en del broar i båda länen.

En viktig del i projektet är informationsspridning. Genom informationsmaterial, möten och demonstrationsplatser vill vi sprida kunskap om hur man kan förhindra att vandringshinder uppstår i vattenområden.

Bildtext: Avrinningsområden som är med i projektet.

Vattendrag är ett landskaps blodådror

Många djur och växter lever i vatten och är beroende av att kunna röra sig fritt i vattendrag. Det finns även ett rikt djur- och växtliv i de miljöer som bildas vid stränderna.

De flesta vattenlevande djur behöver fria vandringsvägar för att kunna sprida och fortplanta sig. För fiskar är förflyttning i vattnet livsviktigt för att vandra mellan lek-, uppväxt- och födoområden. Mindre djur, som insekter, behöver också kunna röra sig längs vattendragen.

Även landdjur är beroende av vattendragen och rör sig längs med dem. Felaktigt utformade broar och vägtrummor kan göra att djuren tvingas passera över vägar, där de riskerar att bli överkörda. Ett exempel på detta är uttern. I Sverige finns mellan 2000–3000 uttrar och av dessa dödas ca 50 i trafiken varje år.

I Sverige finns i genomsnitt en vägkorsning per varannan kilometer av ett vattendrag. I snitt är var tredje vägpassage ett vandringshinder för uppströmsvandrande fisk. Tar man även hänsyn till andra vattenlevande djur och arter som lever både på land och i vatten, är situationen än sämre.

Bildtext: Dammsjön vid Stor-Holmsjön i Lögdeälvens vattensystem.

Foto: Länsstyrelsen i Västerbottens län.

Varför blir det problem?

Vägtrummor och rörbroar kan orsaka vandringsproblem av flera olika slag. Några av de viktigaste orsakerna är:

- Höga vattenhastigheter
- Långa vägtrummor utan viloplatser
- För litet vattendjup i vägtrummor
- Fritt fall på vägtrummornas utloppssida
- Broar eller trummor utan naturliga stränder. Detta gör att landlevande djur tvingas passera över vägen istället, eller väljer att avvika från vattendraget.

Så här ska vi åtgärda problemen:

De finns flera olika sätt att åtgärda vandringshinder. Den felaktiga vägtrumman/bron kan åtgärdas med någon av följande lösningar:

- Vägtrumman/bron byts ut till en valvbåge
- Vägtrumman/bron byts ut mot en trumma med större dimension
- Befintlig vägtrumma sänks
- Trösklingar utförs nedströms för att på så vis höja vattennivån genom vägtrumman

Bildtext: Många vägtrummor är vandringshinder för fisk och andra djur. Här är en vägtrumma i Råneälvens system som har ett fall på vägtrummans utloppssida. Foto: Mats Bergquist

För samtliga åtgärder ska följande funktion finnas:

- Ett sammanhängande stråk med vattenhastighet under 0,2 m/s. Vattenhastigheten i vattnets huvudmassa får inte överstiga 0,4 m/s.
- En naturlig, varierande botten genom hela vägtrumman/bron.
- Efter åtgärder ska vattendraget efterlikna omgivande vattendrag med avseende på vattenhastighet, bottenstrukturer och omgivande vegetation.

För att underlätta passage för uttrar och andra mindre djur längs vattendragen kommer broarna att anpassas genom någon av följande lösningar:

- Strandpassager – anläggs genom att man skapar en ny strand under bron. Stranden kan anläggas med naturmaterial eller konstgjort material som till exempel en betongkant. Strandpassage är det bästa alternativet där vattendjupet inte är för stort.
- Flytbryggor – en brygga fästs i bron och följer vattnets fluktuationer.
- Hyllor – anläggs både under broar och i större trummor. Hyllan ska vara en så naturlig förlängning av stranden som möjligt och vara placerad så att den går att använda vid de flesta vattenflöden.
- Markeringsplatser – uttrar markerar i sitt hemområde med spillning och kan därför lockas till en trumma eller en bro genom att bra markeringsplatser skapas. Detta gör man genom att markeringsstenar läggs ut under bron samt nära in- och utlopp.
- Torrtrummor – om det är svårt att anpassa den befintliga trumman eller bron kan en torrtrumma anläggas i närheten av bron. För att styra djuren mot torrtrumman kan det behövas ledstrukturer och i vissa fall även stängsel.

Bildtext: Utrar går att locka genom en bro/trumma genom att anlägga torra stränder och markeringsstenar. Foto: Reinhold Leitner, Shutterstock

Biologisk mångfald är viktigt

Människan är beroende av de naturliga kretsloppen. Fungerande ekosystem är basen för de ekosystemtjänster som försörjer oss med vatten, mat, kläder, virke, m.m. Naturen har även mycket stor betydelse för rekreation, i form av fiske, motion eller helt enkelt frisk luft. En variationsrik natur fyller många av dessa funktioner.

En art i Sverige kan ha en annan genetisk och andra egenskaper än samma art i andra länder. Det är därför av stor vikt att våra inhemska genetiska varianter bevaras. Det går inte på förhand kan säga vilka arter som kan komma att få betydelse för människan så därför måste vi bruka naturen med stor försiktighet. Dessutom har naturen i sig ett egenvärde som vi ska visa omtanke – för dess egen skull.

Utarmningen av den biologiska mångfalden är resultatet av olika verksamheter i landskapet. Efter jord- och skogsbruket utgör transportsystemet det allvarligaste hotet mot den biologiska mångfalden.

Trafiken, vägarna och järnvägarna påverkar djur och växter, bland annat genom att landskapet fragmenteras, det vill säga delas upp i mindre delar. Fragmenteringen innebär att djuren förlorar livsutrymme, att deras livsmiljöer blir förorenade och störda, att det skapas barriärer i landskapet och att djur dödas. Genom olika åtgärder kan vi få en miljö som främjar den biologiska mångfalden likväldigt som den kan ge plats åt ett fungerande transportsystem.

Bildtext: Flodpärlmusslor är beroende av att öring eller lax finns i närheten eftersom de lever som en parasit på fiskarnas gälar en kort period i början av sina liv. Har du upptäckt stensimpan i bilden? Foto: Oskar Norrgrann.

FAKTA OM PROJEKTET

Projektet är ett samarbete mellan Trafikverket, Länsstyrelsen i Norrbotten, Länsstyrelsen i Västerbotten, Skogsstyrelsen och skogsbolagen Sveaskog, Holmen skog och SCA. Dessutom deltar Havs- och Vattenmyndigheten i projektet. Projektet startade i september 2011 och avslutas 2016. Totalkostnaden för projektet beräknas till 8,1 milj €, varav EU finansierar hälften.

Förutom att åtgärda vandringshinder, ingår det i projektet att sprida kunskap om problemen med vandringshinder och visa på goda exempel. Ett kunskapsutbyte med Finland och Skottland ingår i projektet.

Foto: Ida Schönfeldt, Trafikverket.

Kontaktinformation

Ida Schönfeldt

Projektledare Trafikverket
Telefon: 010-123 74 36, Mobil: 070-598 62 95
ida.schonfeldt@trafikverket.se

Sofia Perä

Biträdande projektledare
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Telefon: 0920-963 40, Mobil: 070-296 51 31
sofia.pera@lansstyrelsen.se

Niklas Kemi

Miljöspecialist Trafikverket
Telefon: 010-123 74 08, Mobil: 070-297 82 15
niklas.kemi@trafikverket.se

Roger Vallin

Handläggare Länsstyrelsen i Västerbottens län
Telefon: 090-10 73 28, Mobil: 070-344 73 28
roger.vallin@lansstyrelsen.se

Tommy Vennman

Projektkoordinator Länsstyrelsen i Västerbottens län
Telefon: 010-225 43 66, Mobil: 070-3377392
tommy.vennman@lansstyrelsen.se

Mer information om projektet finns på
Trafikverkets webbplats.

www.trafikverket.se/remibar

Länsstyrelsen
Norrbotten

Länsstyrelsen
Västerbotten

Havs
och Vatten
myndigheten

HOLMEN